

Alle driftsoperatører for ordinære mottak
Alle ordinære mottak

DERES REF

VÅR REF
05/11175

DATO
7. november 2005

FØRINGER FOR MOTTAKSARBEIDET I 2006

Innledningsvis gjør vi oppmerksom på at regjeringsskiftet kan medføre endringer i prioriteringer og fokus på andre sider av UDIs og mottakenes arbeid i 2006 enn de som følger av dette brevet. Av Stoltenberg-regjeringens erklæring fremgår det blant annet at regjeringen vil gjeninnføre norskundervisning for asylsøkere og overføre omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet. Vi vet i skrivende stund ikke når og hvordan dette vil bli omsatt til praktisk politikk, men det må påregnes fokus på begge disse sakene i 2006.

Nedenfor følger en omtale av fire områder som UDI vil rette et spesielt fokus mot i 2006:

Økonomiske og administrative forhold

Arbeidet med å styrke kontrollen av økonomiske og administrative forhold i mottakene vil fortsette i 2006.

Konsulentselskapet Ernst & Young har i år hatt en gjennomgang av økonomiforvaltningen på mottaksområdet. Deres rapport inneholder en rekke anbefalinger for å redusere risikoen for tap både av penger og av omdømme. UDI følger opp denne rapporten blant annet gjennom et eget økonomiprojekt som startes opp i disse dager. Prosjektet skal forbedre internkontrollrutinene innenfor mottaksøkonomien samtidig som det skal etablere og bygge opp en internrevisjonsfunksjon i UDI.

Driftsoperatører og mottak må være forberedt på at det generelle kontrollnivået på det økonomisk-administrative området heves. I tillegg må det påregnes hyppigere stikkprøvekontroller.

Asylavdelingen:

Postadresse:
Postboks 8108 Dep.
N-0032 OSLO
Besøksadresse:
Hausmanns gate 21, Oslo
Telefon: 23 35 15 00
Hjemmeside: www.udi.no

Avdelingsledelsen
A1/ Innsatsenheten: (Amerika, Nordlige Afrika, Balkan og antatt grunnløse)
A2: (Midt-Østen)
A3: (Øvrige Afrika)
A4: (Asia, Oceania og tidl. Sovjet)
Dublinenheten:
Intervjuenheten
Koordineringsenheten:
Mottaksenheten:

Telefaks: 23 35 15 10
Telefaks: 23 35 19 01/ 06
Telefaks: 23 35 15 11
Telefaks: 23 35 15 05
Telefaks: 23 35 15 12
Telefaks: 23 35 18 64
Telefaks: 23 30 90 10
Telefaks: 23 30 90 10
Telefaks: 23 30 94 02

Retur og frivillig tilbakevending

I dag finnes det to programmer for personer som vender tilbake til sitt hjemland; et returprogram for personer som har fått avslag på søknad om asyl og et program for frivillig tilbakevending for personer med oppholdstillatelse i Norge. Det frivillige tilbakevendingsprogrammet omfatter både individuell støtte og støtte til prosjektmidler i hjemlandet.

Behov for hjelp til å reetablere seg i hjemlandet gjelder også for personer som reiser hjem etter å ha fått avslag på søknad om asyl i Norge. Det kan derfor bli åpnet for at også disse skal kunne nyte godt av prosjekter i hjemlandet og for at enkelte grupper i avgrensede tidsrom kan motta individuell returstøtte. Vi må her ta forbehold om at den nye regjeringen viderefører denne linjen.

UDI kommer i 2005/2006 til å etablere et utreisesenter. Utreisesenteret skal tilby innkvartering til personer uten lovlig opphold og som ikke har tilbud om plass i asylmottak. UDI vil utarbeide særskilt driftsreglement og økonomiinstruks for utreisesentra. I tillegg vil det bli utarbeidet informasjon og tilbud som rettes mot aktiviteter som motiverer, stimulerer og tilrettelegger for retur.

UDI finansierer prosjektet *Oppsporing av omsorgspersoner og retur til hjemlandet av enslige mindreårige asylsøkere* som International Social Service (ISS) driver. Basert på erfaringene fra prosjektet skal det utvikles en metode for systematisk og effektiv oppsporing av og gjenforening med, omsorgspersoner til mindreårige asylsøkere. Målet er å få til en varig ordning for UDIs arbeid med dette.

Personer med særskilte behov

UDI vil fortsatt fokusere på oppfølging av tiltakene i rapporten *Psykisk helse for asylsøkere og flyktninger i asylmottak* fra 2003. UDI arbeider både med forebyggende tiltak og tiltak for å bedre situasjonen for de som allerede har psykiske problemer.

SINTEF og Nasjonalt kompetansesenter mot vold og traumatisk stress (NKVTS) kom i 2005 med rapporten *Det hainnle om å leve*. Rapporten inneholder anbefalinger til tiltak som kan være med på å bedre den psykiske helsen for beboere i mottak. UDI vil i løpet av 2006 følge opp disse anbefalingene blant annet ved å utarbeide en håndbok for mottaksansatte. Målet er at håndboken skal være et praktisk metodeverktøy for de ansatte i deres daglige arbeid med psykisk helse. Håndboken skal inneholde elementer/modeller som:

- bidrar til forebygging av psykiske problemer hos beboere i mottak
- bidrar til å fremme utvikling av bedre rutiner og samarbeid med relevante instanser for oppfølging av beboere med psykiske problemer
- bidrar til kompetansebygging

Det er også lagt frem en egen rapport om *Psykisk helse for barn i asylmottak*, hvor flere av de anbefalte tiltakene berører UDIs (og mottakenes) arbeid. Et av de foreslåtte tiltakene er at barn av psykisk syke foreldre skal være tema på UDIs og Sosial- og helsedirektoratets årlige konferanse for relevante samarbeidsparter i 2006.

Som et ledd i å bedre tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere har UDI i samarbeid med Fylkesmannen startet opp et pilotprosjekt der fylkesmennene i Hordaland og Akershus skal føre individuelle tilsyn av de enslige mindreårige på Vårli og Dale mottak. Dette prosjektet vil bli avsluttet i 2006 og målet er å få til en permanent ordning med individuelle tilsyn av denne beboergruppa.

UDI vil i løpet av 2006 utvide det psykososiale veiledningstilbudet som gis til ansatte og helsepersonell ved ankomstmottaket for enslige mindreårige, til å omfatte alle mottak som har avdeling for enslige mindreårige asylsøkere.

I 2005 åpnet fire mottak (Hobøl, Dale, Leira, Setermoen) forsterkede avdelinger som har fått ekstra ressurser til å følge opp beboere med særskilte behov. I 2006 vil UDI fokusere på utarbeidelse av rutiner rundt ulike sider av driften av disse avdelingene

Gjennomgang av kravspesifikasjonen

UDI vil i 2006 foreta en gjennomgang av kravspesifikasjonen og vurdere behovet for en revisjon av denne. I tillegg til en gjennomgang ut fra et mangfoldsperspektiv, jf. St.meld. nr 49 Mangfold gjennom inkludering og deltakelse, vil behovet for ytterligere konkretisering av krav til bemanning og kompetanse bli vurdert. En diskusjon om minstestandarder hører også hjemme i en slik vurdering.

Mottakene skal i 2006 vie særskilt oppmerksomhet til følgende fagområder:

Barn og ungdom
Informasjonsarbeid
Psykisk helse

Barn og ungdom

Mål: Strukturere og målrette tiltak som bidrar til en trygg og meningsfylt hverdag under mottaksoppholdet. For enslige mindreårige er målet utvidet til også å omfatte og sikre omsorg for denne gruppen. (Kravspesifikasjonen punkt 4.1 og 4.2)

Barn og ungdom var et føringsområde også i 2005. Tilsynene i 2005 avdekket et fortsatt behov for å fokusere på kravet om at barn og ungdom i alderen 12-18 år skal ha informasjon om samme hovedtema som informasjonsprogrammet for voksne inneholder, men tilpasset deres alder og behov. Ungdom skal også sikres *påvirkningsmulighet* på aktivitets- og informasjonstilbudet ved mottakene. En stor andel av barn og ungdom i alderen 12-18 år går i ordinær grunnskole, og får informasjon gjennom skolen. Men skolen ivaretar normalt ikke kravet til å gi informasjon om samtlige områder som informasjonsprogrammet for voksne omfatter. Ansvar for å sikre at ungdom får slik informasjon, påligger mottaket.

Barn og ungdom er foreldrenes ansvar, og mottakene skal tilrettelegge for at foreldrene kan ivareta sitt foreldreansvar i mottaket. En viktig forutsetning for dette er kunnskap om hvordan det norske samfunnet fungerer. Sammen med kunnskap om

oppvekst og oppdragelse under nye forhold i Norge, vil dette sette foreldre i stand til å veilede og støtte barna ut fra den virkelighet både barn og foreldre må forholde seg til under sitt opphold i Norge. En god ivaretagelse av foreldreansvaret under oppholdet i Norge legger også et godt grunnlag for god ivaretagelse av foreldreansvaret ved en eventuell retur.

UDI har i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet gjennomført skolerapportering for enslige mindreårige i mottak. Resultatene fra 2004 viser at skolene sjelden melder enslige mindreårige fra mottak til PP-tjenesten. For å sikre at PP-tjenesten ivaretar asylsøkerbarnas rettigheter, er Utdannings- og forskningsdepartementet bedt om å utarbeide rundskriv til kommunene som skal tydeliggjøre PP-tjenestens oppgaver og presisere mindreåriges rettigheter og plikter i forbindelse med skolegang. Signaler vi har fått tyder på at skolene også i svært liten grad melder andre barn i mottak til PP-tjenesten. Skolerapporteringen vil bli utvidet til å gjelde samtlige barn i mottakene.

Ettersom det ikke bare er skole, men også foreldre og mottak som kan melde barn til PP-tjenesten, er det av betydning at mottaket både har kunnskap om - og et samarbeid med - PP-tjenesten for å bidra til å ivareta asylsøkerbarnas rettigheter.

Mottakene skal i 2006

- utarbeide tilrettelagt informasjon om samme tema som informasjonsprogrammet for voksne for aldersgruppa 12-18 år. Programmet skal kombineres med praktiske aktiviteter. Mottaket skal utstede deltakerbevis til alle som har deltatt i programmet. Deltakerbeviset skal vise hvilke tema den enkelte har gjennomgått.
- formidle kunnskap til foreldrene om rettigheter, plikter og forventninger i forhold til barnehage, skole og fritid, herunder retten til spesialundervisning og bistand fra PP-tjenesten.
- sikre at samarbeidet med kommunale etater inkluderer PP-tjenesten

Informasjonsarbeid

Mål: Gi beboerne et realistisk bilde av det norske samfunnet og en forståelse av de grunnleggende verdier det bygger på (Kravspesifikasjonen punkt 3.2)

Mange mottak har kommet langt i arbeidet med å gjennomføre informasjonsprogram i tråd med den nye rammeplanen som kom i 2005. Informasjon om rettigheter, muligheter og plikter innen ulike temaer står sentralt i programmet. Beboerne skal også forberedes på livet etter oppholdet i mottaket, uavhengig av om vedkommende får oppholdstillatelse eller skal returnere.

Informasjonen skal dessuten bidra til å skape forutsigbarhet i beboernes livssituasjon og informasjonsprogrammet er et viktig element for å skape en meningsfull og strukturert hverdag. Det stilles krav til at informasjonsprogrammet skal inneholde praktiske aktiviteter som pedagogiske virkemidler.

Innholdet i informasjonsprogrammet ligger fast, men programmet skal tilpasses de grupper og individer som til enhver tid befinner seg i mottaket. Det stilles krav til eget informasjonsprogram for ungdommer i alderen 12-18 år, men også ungdom over 18

år kan ha behov for tilrettelagt informasjon. Unge, enslige-, voksne i mottak har ofte behov for informasjon om andre tema og på andre måter enn eldre voksne/familier. Det kan eksempelvis være behov for å vektlegge informasjon om generasjons-, pubertets- og kjønnsproblematikk til ungdom også etter fylte 18 år.

Det er viktig at informasjonen som formidles blir forstått av beboerne. Den viktigste forutsetningen for dette er at formidlingen skjer på beboernes morsmål eller et annet språk beboerne forstår godt.

Mottakene skal i 2006

- utvikle metoder for kvalitetssikring og evaluering av informasjonsprogrammet (jf *Rammeplan for informasjon til beboere i statlig mottak for asylsøkere*)
- tilpasse informasjonsprogrammet til de ulike grupper og individer som til enhver tid oppholder seg på mottaket.
- synliggjøre omfang av bruk av tolk og tospråklige assistenter i informasjonsprogrammet
- synliggjøre omfang av og innhold i den opplæring og veiledning eventuelle tospråklige språkassistenter får

Psykisk helse

Mål: At mottak skal være et mest mulig normalt bosted for personer i en unormal livssituasjon og at mottaket skal ivareta og gi vekstmuligheter for beboernes individualitet, tilhørighet og mestringsevnen. (Driftsreglementet).

Mål: Strukturere og målrette tiltak som bidrar til en forsvarlig oppfølging, på mottaket og av faginstansene (Kravspesifikasjonen punkt 4.4)

Statlige mottak er ikke og skal heller ikke være behandlingsinstitusjoner. Samtidig bor det mennesker i mottak som har, eller vil, utvikle-, psykiske lidelser i løpet av mottaksoppholdet. Mottaket skal ha et todelt fokus innenfor dette området: 1) tiltak for å bedre det psykososiale miljøet og dermed forebygge psykiske lidelser, 2) tiltak som gir et bedre tilbud til de som allerede er syke.

I rapporten *Det hainnle om å leve*, - blir aktivisering pekt på som et av de viktigste tiltakene for å skape et godt psykososialt miljø. Kravspesifikasjonen angir mange krav som bidrar til aktivisering av beboerne.

Kravspesifikasjonen stiller ikke krav til omfanget av aktiviseringstilbudene i mottaket, men at omfanget skal variere for den enkelte, ut fra den enkeltes behov. Det er liten tvil om at det er sammenheng mellom psykisk helse og fysisk helse, og mottaket bør legge til rette for-, og motivere beboerne til-, å delta i aktiviteter som også utfordrer beboernes fysiske helse.

Mottakene skal i 2006:

- gjennom den løpende kartlegginga av beboerne sikre
 - o oversikt over hvilke av beboerne som har behov for tilrettelagte tiltak
 - o størst mulig individuell tilpasning og målretting av de beboerrettede tiltakene.

- bidra til et godt samarbeid med sektormyndighetene
- sikre en forsvarlig oppfølging av psykisk syke
- utvikle tiltak som fremmer kontakten mellom mottaksbeboere og lokalsamfunn og som kan føre til økt aktivisering av beboerne

I henhold til kravspesifikasjonen skal mottakene planlegge for hele sin virksomhet. Vi ber om at den samlede årsplanen for 2006 oversendes innen 1. januar 2006. Det er laget planskjema som kan hentes på UDIs hjemmesider.

Med hilsen
for Utlendingsdirektoratet

Paula Tolonen
avdelingsdirektør

regiondirektør